

NACIONALINIAI TEISMAI

Pagal *Lenkijos Konstituciją (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej)* kiekvienas asmuo turi teisę į nepagrįstai neuždelstą, sąžiningą ir viešą bylos nagrinėjimą kompetentingame, nešališkame ir nepriklausomame teisme. Tai reiškia, kad visi ginčai, susiję su nacionalinėje teisėje užtikrinamų teisių ir laisvių įgyvendinimu, gali būti nagrinėjami nacionaliniuose teismuose. Civilinės, šeimos ir nepilnamečių teisės, darbo ir socialinės apsaugos teisės, komercinės ir bankroto teisės, baudžiamąsias ir penitencines bylas nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai. Administraciniai teismai tikrina institucijų veiksmų teisėtumą. Karo teismai vykdo teisingumą Lenkijos ginkluotųjų pajėgų sistemoje pagal parlamento priimtus įstatymus, be to, parlamento priimtuose įstatymuose numatytais atvejais – dėl asmenų, kurie nėra Lenkijos ginkluotųjų pajėgų nariai.

Bendrosios kompetencijos, administraciniai ir karo teismai veikia pagal principą, kad byla nagrinėjama dviem etapais – jei šalies netenkina tai, kaip teismas išnagrinėjo bylą, ji gali apskųsti sprendimą aukštesnės instancijos teismui.

Be to, pagal Lenkijos Konstituciją visiems asmenims, kurių konstitucinės teisės ar laisvės pažeistos, suteikiama teisė paduoti konstitucinį skundą Konstituciniam Teismui (*Trybunał Konstytucyjny*). Tokį skundą gali parengti tik advokatas (*adwokat*) arba patarėjas teisės klausimais (*radca prawny*) (išimtyms taikomos teisėjams (*sędziowie*), prokurorams (*prokuratorzy*), advokatams (*adwokaci*), patarėjams teisės klausimais (*radcowie prawni*), notarams (*notariusze*), teisės profesoriams arba teisės daktarams, kurie atstovauja patys sau) ir jį paduodant netaikomi teismo mokesčiai. Skundai gali būti susiję su reglamentavimo priemone, kuria remdamasis teismas ar valdžios institucija priėmė galutinį sprendimą dėl Konstitucijoje įtvirtintų teisių, laisvių ar pareigų.

NACIONALINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ INSTITUCIJOS**Ombudsmenas (*Rzecznik Praw Obywatelskich*)**

Adresas: Aleja Solidarności 77, 00-090 Warsaw

Ombudsmeno vaidmuo – ginti Konstitucijoje ir kitose reglamentavimo priemonėse įtvirtintas asmenų ir piliečių teises ir laisves.

Kiekvienas asmuo turi teisę prašyti Ombudsmeno pagalbos byloje, susijusiose su jo teisių ar laisvių, kurias pažeidė institucijos, apsauga.

Pareiškimai Ombudsmenui pateikiami nemokamai.

Peržiūrėjęs pareiškimą, Ombudsmenas gali:

imtis nagrinėti bylą;

nurodyti, kokios teisių gynimo priemonės yra prieinamos pareiškėjui;

perduoti bylą kompetentingai institucijai;

atsisakyti nagrinėti bylą.

Jeigu Ombudsmenas imasi nagrinėti bylą, jis gali:

pats atlikti tyrimą;

prašyti kompetentingų institucijų išnagrinėti bylą ar jos dalį;

prašyti Seimo (*Sejm*, žemesnieji Lenkijos parlamento rūmai) nurodyti Aukščiausiesiems Audito Rūmams (*Najwyższa Izba Kontroli*) atlikti auditą siekiant išnagrinėti atitinkamą bylą ar jos dalį.

Nagrinėdamas bylą, Ombudsmenas turi teisę:

ištirti bet kurį atvejį vietoje (taip pat iš anksto nepranešęs);

prašyti pateikti paaiškinimus ir dokumentus bet kurioje atitinkamų institucijų nagrinėjamoje byloje;

prašyti informacijos apie teismų, prokuratūros ir kitų teisėsaugos institucijų nagrinėjamos bylos eigą, taip pat prašyti Ombudsmeno tarnybai pateikti tikrinti dokumentus po to, kai byla baigiama nagrinėti ir priimamas sprendimas;

užsakyti ekspertų ir kitas išvadas.

Išnagrinėjęs bylą, Ombudsmenas gali:

paaiškinti pareiškėjui, kad jo teisės ir laisvės nebuvo pažeistos;

paraginti instituciją, organizaciją arba įstaigą, kurios veiksmis, kaip nustatyta, pažeistos teisės ir laisvės, ištaisyti atitinkamą pažeidimą, ir po to stebėti rekomendacijų įgyvendinimą;

prašyti atitinkamą įstaigą prižiūrinčios institucijos taikyti teisės aktuose nustatytas priemones;

prašyti iškelti bylą ir dalyvauti nagrinėjamoje civilinėje byloje;

prašyti jurisdikciją turinčio prokuroro pradėti ikiteisminį nagrinėjimą byloje, susijusiose su nusikaltimais, dėl kurių baudžiamojon atsakomybėn traukiama *ex officio*;

prašyti iškelti administracinę bylą, paduoti skundus administraciniam teismui ir dalyvauti šiose byloje;

prašyti skirti baudą, taip pat siūlyti panaikinti galutinį sprendimą byloje, susijusiose su nesunkiais nusikaltimais;

pareikšti ieškinį ar paduoti kasacinį skundą dėl galutinio sprendimo.

Jei Ombudsmenas mano, kad reikia iš dalies pakeisti arba priimti reglamentavimo priemonę, susijusią su teisėmis ir laisvėmis, jis gali pateikti prašymą kompetentingoms institucijoms.

SPECIALIZUOTOS ŽMOGAUS TEISIŲ INSTITUCIJOS**Vaiko teisių apsaugos kontrolierius (*Rzecznik Praw Dziecka*)**

Adresas: ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warsaw

Vaiko teisių apsaugos kontrolierius siekia apsaugoti vaiko teises, įskaitant:

teisę į gyvybę ir sveikatos priežiūrą;

teisę augti šeimoje;

teisę į deramas gyvenimo sąlygas;

teisę į švietimą;

neįgalių vaikų teises;

vaikų apsaugą nuo visų formų smurto, žiaurumo, išnaudojimo, demoralizavimo, apleidimo ir kitokio netinkamo elgesio.

Kiekvienas turi teisę prašyti Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus pagalbos atvejais, susijusiais su vaiko teisių ar interesų apsauga.

Pareiškimai Vaiko teisių apsaugos kontrolieriui pateikiami nemokamai.

Atlikdamas tyrimus, Vaiko teisių apsaugos kontrolierius gali:

ištirti bet kurį atvejį vietoje (taip pat iš anksto nepranešęs);

prašyti atitinkamų institucijų pateikti paaiškinimus, informaciją arba dokumentus;

užsakyti ekspertų ir kitas išvadas.

Išnagrinėjęs bylą, Vaiko teisių apsaugos kontrolierius gali:

prašyti kompetentingų institucijų imtis veiksmų vaiko naudai;

dalyvauti imtis drausminių priemonių arba skirti drausmines nuobaudas, jeigu nustatoma, kad atitinkama institucija pažeidė vaiko teises ar interesus;

dalyvauti Konstitucinio Teismo nagrinėjamoje byloje, kurios buvo iškeltos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus prašymu, arba nagrinėjant konstitucinius skundus, turinčius įtakos vaiko teisėms;

teikti siūlymus Aukščiausiajam Teismui (*Sąd Najwyższy*) siekiant išspręsti teisės aktų, susijusių su vaiko teisėmis, aiškinimo skirtumus;

pareikšti ieškinį arba paduoti kasacinį skundą;

prašyti iškelti bylą ir dalyvauti nagrinėjamoje civilinėje byloje;

dalyvauti byloje, susijusiose su nepilnamečiais;

prašyti kompetentingo prokuroro pradėti ikiteisminį tyrimą byloje, susijusiose su nusikaltimais;

prašyti iškelti administracinę bylą, paduoti skundus administraciniam teismui ir dalyvauti šiose byloje;

prašyti skirti baudą byloje, susijusiose su nesunkiais nusikaltimais.

Jei Vaiko teisių apsaugos kontrolierius mano, kad būtina iš dalies pakeisti arba priimti reglamentavimo priemonę, susijusią su vaiko teisėmis, jis gali šiuo tikslu teikti prašymą kompetentingoms institucijoms.

Pacientų teisių apsaugos kontrolierius (*Rzecznik Praw Pacjenta*)

Adresas: ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa

Pacientų teisių apsaugos kontrolierius yra įstaiga, kompetentinga ginti pacientų teises.

Kiekvienas asmuo turi teisę prašyti Pacientų teisių apsaugos kontrolieriaus pagalbos, jei yra pažeistos paciento teisės.

Pareiškimai Pacientų teisių apsaugos kontrolieriui pateikiami nemokamai.

Peržiūrėjęs pareiškimą, Pacientų teisių apsaugos kontrolierius gali:

imtis nagrinėti bylą;

nurodyti, kokios teisių gynimo priemonės yra prieinamos pareiškėjui;

perduoti bylą kompetentingai institucijai;

atsisakyti nagrinėti bylą.

Jeigu Pacientų teisių apsaugos kontrolierius imasi nagrinėti bylą, jis gali:

pats atlikti tyrimą;

prašyti kompetentingų institucijų išnagrinėti bylą ar jos dalį.

Nagrinėdamas bylą, Pacientų teisių apsaugos kontrolierius turi teisę:

bet kurį atvejį ištirti vietoje (taip pat iš anksto nepranešęs);

prašyti pateikti paaiškinimus ir dokumentus bet kurioje atitinkamų institucijų nagrinėjamoje byloje;

prašyti informacijos apie teismų, prokuratūros ir kitų teisėsaugos institucijų nagrinėjamos bylos eigą, taip pat prašyti Pacientų teisių apsaugos kontrolieriaus tarnybai pateikti tikrinti dokumentus po to, kai byla baigiama nagrinėti ir priimamas sprendimas;

užsakyti ekspertų ir kitas išvadas.

Išnagrinėjęs bylą, Pacientų teisių apsaugos kontrolierius gali:

paaiškinti pareiškėjui, kad paciento teisės nebuvo pažeistos;

paraginti instituciją, organizaciją arba įstaigą, kurios veiksmis, kaip nustatyta, pažeistos paciento teisės, ištaisyti atitinkamą pažeidimą;

prašyti atitinkamą įstaigą prižiūrinčios institucijos taikyti teisės aktuose nustatytas priemones;

prašyti iškelti bylą ir dalyvauti nagrinėjamoje civilinėje byloje.

Jei Pacientų teisių apsaugos kontrolierius mano, kad būtina iš dalies pakeisti arba priimti reglamentavimo priemonę, susijusią su paciento teisėmis, jis gali šiuo tikslu teikti prašymą kompetentingoms institucijoms.

Asmens duomenų apsaugos generalinis inspektorius (*Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych*)

Adresas: ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa

Generalinis inspektorius yra kompetentinga asmens duomenų apsaugos įstaiga.

Jeigu pažeidžiamos Duomenų apsaugos įstatymo (*Ustawa o ochronie danych osobowych*) nuostatos, duomenų subjektas gali paduoti skundą generaliniam inspektoriumi.

Nagrinėdamas administracinę bylą, generalinis inspektorius nagrinėja, kaip buvo tvarkomi pareiškėjo asmens duomenys.

Nagrinėdami bylą, generalinis inspektorius, jo pavaduotojas ir įgalioti darbuotojai turi teisę:

jeiti į patalpas, kuriose yra duomenų registravimo sistema, taip pat į patalpas, kuriose tvarkomi duomenys, ir atlikti būtinas patikras;

prašyti pateikti paaiškinimus ir apklausti asmenis siekdami nustatyti faktus;

tikrinti visus dokumentus ir duomenis, tiesiogiai susijusius su patikros dalyku, ir daryti jų kopijas;

tikrinti duomenims tvarkyti naudojamą įrangą, laikmenas ir IT sistemas;

užsakyti ekspertų ir kitas išvadas.

Ištyręs bylą ir nustatęs, kad teisės aktai buvo pažeisti, generalinis inspektorius priima sprendimą, kuriuo įpareigoja laikytis teisės aktų, įskaitant įpareigojimą: nutraukti pažeidimus;

papildyti, atnaujinti arba ištaisyti asmens duomenis, pateikti juos susipažinti arba atsisakyti tai padaryti;

imtis papildomų priemonių asmens duomenims apsaugoti;

nutraukti asmens duomenų siuntimą į trečiąją šalį;

apsaugoti duomenis arba perduoti juos kitoms įstaigoms;

ištrinti asmens duomenis.

Neatsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, remdamasis tiriant bylą surinkta informacija, generalinis inspektorius savo iniciatyva sprendžia, ar pasinaudoti toliau nurodytais įgaliojimais:

išsiųsti raštą įstaigai, su kuria yra susijęs skundas;

prašyti pažeidėjams skirti drausminę ar kitą teisės aktuose nustatytą sankciją;

pranešti teisėsaugos institucijai apie įtariamą nusikaltimą.

Jei generalinis inspektorius mano, kad būtina iš dalies pakeisti arba priimti reglamentavimo priemonę, susijusią su asmens duomenų apsauga, jis gali šiuo tikslu pateikti prašymą kompetentingoms institucijoms.

Vyriausybės įgaliotinis lygių galimybių klausimais (*Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania*)

Adresas: Al. Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warsaw

Įgaliotinis – tai įstaiga, atsakinga už vyriausybės vienodo požiūrio ir nediskriminavimo politikos įgyvendinimą.

Kiekvienas asmuo turi teisę paduoti įgaliotiniui skundą, pareiškimą arba peticiją.

Už skundo, pareiškimo ar peticijos pateikimą mokestis neimamas.

Jei norint atsakyti į skundą, pareiškimą ar peticiją prieš tai būtina išnagrinėti ir išsiaiškinti atvejo aplinkybes, įgaliotinis surenka reikalingus įrodymus. Šiuo tikslu jis gali prašyti kitų institucijų pateikti būtinus įrodymus ir paaiškinimus.

Skundas, pareiškimas arba peticija turėtų būti išnagrinėti nepagrįstai nedelsiant:

per vieną mėnesį, jei tai skundas ar pareiškimas;

per tris mėnesius, jei tai peticija.

Įgaliotinis praneša pareiškėjui apie tai, kaip yra išnagrinėta byla.

Nustatęs, kad pažeistas vienodo požiūrio principas, įgaliotinis imasi priemonių šio pažeidimo padariniams panaikinti arba sušvelninti.

Jei įgaliotinis mano, kad būtina iš dalies pakeisti arba priimti reglamentavimo priemonę, susijusią su vienodu požiūriu ir nediskriminavimu, jis gali šiuo tikslu pateikti prašymą kompetentingoms institucijoms.

Vyriausybės įgaliotinis neįgaliųjų teisių klausimais (*Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych*)

Įgaliotinis iš esmės prižiūri, kaip yra atliekamos užduotys, nustatytos *Neįgaliųjų profesinės ir socialinės rehabilitacijos ir užimtumo įstatyme (Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych)*.

Įgaliotinis prižiūri neįgaliojo pažymėjimų išdavimą ir neįgalumo laipsnio nustatymą.

Kiekvienas asmuo turi teisę paduoti įgaliotiniui skundą, pareiškimą arba peticiją.

Jei norint atsakyti į skundą, pareiškimą ar peticiją prieš tai būtina išnagrinėti ir išsiaiškinti atvejo aplinkybes, įgaliotinis surenka reikalingus įrodymus. Šiuo tikslu jis gali prašyti kitų institucijų pateikti būtinus įrodymus ir paaiškinimus.

Skundas, pareiškimas arba peticija turėtų būti išnagrinėti nepagrįstai nedelsiant:

per vieną mėnesį, jei tai skundas ar pareiškimas;

per tris mėnesius, jei tai peticija.

Įgaliotinis praneša pareiškėjui apie tai, kaip yra išnagrinėta byla.

Jei atlikdamas priežiūrą įgaliotinis nustato, kad kyla pagrįstų abejonų, ar sprendimas atspindi bylos faktines aplinkybes, arba kad galėjo būti priimtas neteisėtas sprendimas, jis gali prašyti kompetentingos institucijos:

panaikinti sprendimą;

toliau nagrinėti bylą.

KITOS SPECIALIZUOTOS INSTITUCIJOS

Nacionalinė radijo ir televizijos taryba (*Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*)

Adresas: Skwer kard. S. Wyszyńskiego 9, 01-015 Warsaw

Nacionalinė radijo ir televizijos taryba gina žodžio laisvę radijuje ir televizijoje, žiniasklaidos paslaugų teikėjų autonomiją ir viešąjį interesą, taip pat užtikrina atvirą ir pliuralistinį radijo ir televizijos pobūdį.

Kiekvienas asmuo turi teisę paduoti tarybai skundą, pareiškimą arba peticiją.

Už skundo, pareiškimo ar peticijos pateikimą mokestis neimamas.

Jei skundas susijęs su konkrečia programa, skundo pateikėjas turi nurodyti programos transliacijos laiką ir datą, kanalo ir programos pavadinimą (ar bet kurią kitą informaciją, leidžiančią nustatyti programą, dėl kurios paduotas skundas).

Tarybos pirmininkas gali prašyti, kad žiniasklaidos paslaugų teikėjas pateiktų įrodymus, dokumentus ir paaiškinimus, kurie yra būtini siekiant nustatyti, ar paslaugų teikėjas veikė laikydamasis teisės aktų.

Skundas, pareiškimas ar peticija turėtų būti išnagrinėti nepagrįstai nedelsiant – per vieną mėnesį, jei tai yra skundas ar pareiškimas, ir per tris mėnesius, jei tai yra peticija.

Taryba praneša pareiškėjui apie tai, kaip yra išnagrinėta byla.

Tarybos pirmininkas gali prašyti žiniasklaidos paslaugų teikėjo nutraukti žiniasklaidos paslaugų teikimą, jeigu taip pažeidžiami teisės aktai.

Tam tikrais atvejais tarybos pirmininkas gali skirti piniginę baudą žiniasklaidos paslaugų teikėjui.

Paskutinis naujinimas: 23/01/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Šiuo metu valstybės narės, atsakingos už svetainės puslapių, kuriuose pateikiamas nacionalinis turinys, administravimą, atnaujina šios svetainės turinį, atsižvelgdamos į planuojamą Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos. Jeigu svetainės turinys dar neatspindi Jungtinės Karalystės išstojimo fakto, toks neatitikimas yra netyčinis ir bus ištaisytas.